

Kleine opdracht 1: Tekstkritiek

Jacob Schneider

2018489

Exegese Oude Testament, Theologie VU

11 April 2012

Inleiding

In dit werkverslag ga ik in op twee tekstkritische kwesties, namelijk uit Genesis 18:3 en Genesis 4:8. Ik geef u de vertaling van de Masoretische tekst, en een uitleg over de voetnoot uit de Biblia Hebraica Stuttgartensia. Vervolgens gaan we na hoe de afwijkende lezing vertaald zou kunnen worden, en geef ik een overzicht van de belangrijkste tekstgetuigen. Bij ieder vers gaat het om de vraag welke lezing waarschijnlijk het ouds is en welke argumenten hiervoor gebruikt kunnen worden. Tot slot zoeken we een verklaring van de afwijking ten opzichte van de oudste lezing.

Indeling

Omdat we met verschillende talen bezig zijn, en ik u verschillende scans laat zien, heb ik voor de duidelijkheid gebruik gemaakt van grote letters bij de kop van de alinea. Genesis 18:3 staat uitgewerkt op pagina 3 en 4, en Genesis 4:8 op pagina 5 en 6. Als bijlage is op pagina 7 een scan van Genesis 3 en 4 toegevoegd uit de Codex Leningradensis.

Contact

Mocht er naar aanleiding van dit werkverslag behoefte zijn aan contact, dan kunt u mij mailen op 2018489@student.vu.nl of op leerling@thora.nu. Uw aanvullend commentaar zie ik met belangstelling tegemoet.

Hartelijke groet,
Jacob Schneider.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J. Schneider', located below the typed name.

Exegese Oude Testament

Genesis 18:3, tekstkritiek

We bekijken eerst de Masoretische tekst van Genesis 18 vers 3 en de voetnoot die de BHS¹ bij dit vers plaatst, daarna de tekst van de Samaritaanse Pentateuch en vervolgens de overige tekstgetuigen. We sluiten af met de argumenten voor de oudste lezing.

Masoretische tekst

וַיֹּאמֶר : אֲדֹנָי, אִם-נָא מְצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ--אֶל-נָא תֵעָבֶר, מֵעַל עַבְדְּךָ.

De vertaling² hiervan luidt: *En hij zei: 'Mijn heer, indien ik toch genade gevonden heb in uw ogen, ga toch niet voorbij aan uw knecht'*

In de BHS zien we in de tekst twee keer een kleine a staan. Dit verwijst naar de voetnoot bij dit vers onderaan de pagina. Daar zien we een opmerking staan. Van deze opmerking heb ik scan gemaakt, en deze ziet u in het plaatje hieronder. Het gaat om de tekst met de witte achtergrond.

In de grijze balk erboven heb ik vier nummers gezet om e.e.a. goed te kunnen uitleggen. Bij nummer 1 geeft de BHS aan dat het om vers 3 gaat. Bij nummer 2 lezen we dat deze

1	2	3	4
3	a-a	uu	בעיניכם ... תעברו ... עבדכם

voetnoot gaat over het gedeelte dat begint bij de 1e a en eindigt bij de 2e a. Nummer 3 verwijst naar de tekstgetuige, in dit geval de Samaritaanse Pentateuch. Bij nummer 4 wordt aangegeven wat de afwijkende lezing is.

Samaritaanse Pentateuch

De vertaling van de Samaritaanse Pentateuch luidt: *En hij zei 'Mijn heer, indien ik toch genade gevonden heb in ulieden ogen, gaat toch niet voorbij aan uwlieden knecht.'*³

De afwijkende lezing van de Samaritaanse Pentateuch is drie maal een mannelijk meervoud in plaats van de drie maal mannelijk enkelvoud van de Masoretische tekst.

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מְצָאתִי חַן בְּעֵינֵיכֶם אֶל נָא תֵעָבְרוּ מֵעַל עַבְדְּכֶם.

Het lijkt mij minder waarschijnlijk dat אדני in dit geval kan worden opgevat als een meervoud in de constructusverbinding, er wordt hier namelijk geen verbinding gemaakt. In plaats van 'Mijn heer' vertalen met 'De heren van' acht ik daarom niet wenselijk hier. אדני blijft een enkelvoud.

¹ Biblia Hebraica Stuttgartensia, 5^e editie

² Met 'De vertaling' suggereer ik niet dat dit de enige juiste vertaling is, maar mijn werkvertaling.

³ Gevoelsmatig ben ik geneigd om de 3^e persoon mannelijk meervoud (Samaritaanse Pentateuch) in combinatie met knecht te vertalen als: 'uw knecht'. Maar daarmee valt in het Nederlands het verschil minder op.

Exegese Oude Testament

Genesis 18:3, tekstkritiek ... vervolg

Overige tekstgetuigen

Omdat de BHS in de bovengenoemde voetnoot alleen de Samaritaanse Pentateuch noemt, ga ik ervan uit dat de overige tekstgetuigen de Masoretische tekst ondersteunen. Een belangrijke getuige is de Septuaginta. Voor de overige manuscripten verwijs ik naar pagina LXIX van de BHS. Betreffende de Qumran-rollen over Genesis 18:3 ga ik ervan uit dat deze of de Masoretische tekst ondersteunen, of op het moment van het verschijnen van de BHS nog niet beschikbaar waren.

Oudste lezing

Nu rest de vraag welke lezing de oudste is, en welke argumenten hiervoor gebruikt kunnen worden. Als eerst valt op dat de tekstwijziging van de Samaritaanse Pentateuch door geen enkele tekstgetuige gesteund wordt. Wellicht is de Samaritaanse Pentateuch de eenvoudige lezing, omdat Abraham daarmee de drie mannen aanspreekt in plaats van slechts één persoon. In dit geval verdient de moeilijke lezing, voor wat betreft de datering, de voorkeur. Daarbij wordt bij de lezing van de Samaritaanse Pentateuch ook de consonantentekst van de Masoretische tekst gewijzigd. Om deze redenen lijkt mij de Masoretische tekst de oudste lezing.

De vraag waarom de Samaritaanse Pentateuch de tekst heeft aangepast kan wellicht gevonden in het volgende argument: Om meer te benadrukken dat Abraham niet wist dat hij tot God sprak, en daarom in meervoud de drie personen aansprak.⁴

---

⁴ Dit sluit aan bij de korte beschrijving van de Samaritaanse Pentateuch door Marjo C.A. Korpel, *Handleiding Exegese Oude Testament*, Utrecht 2012, pagina 10

Exegese Oude Testament

Genesis 4:8, tekstkritiek

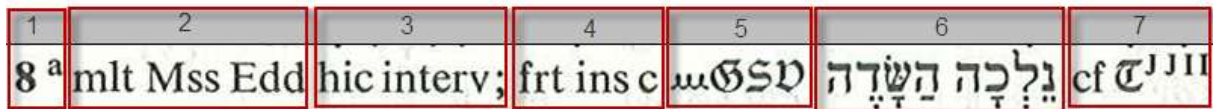
We bekijken eerst de Masoretische tekst van Genesis 4 vers 8 en de voetnoot die de BHS bij dit vers plaatst, daarna de overige tekstgetuigen. We sluiten af met de argumenten voor de oudste lezing.

Masoretische tekst

וַיֹּאמֶר קַיִן, אֶל-הֶבֶל אָחִיו; וַיְהִי בֵּהֱיוֹתָם בְּשָׂדֵה, וַיִּקָּם קַיִן אֶל-הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ.

De vertaling hiervan luidt: *En Kain sprak met zijn broer Abel. En het geschiedde toen zij in het veld waren, dat Kain tegen zijn broer Abel opstond, en hem doodde.*

In de BHS zien we in de tekst een kleine a staan. Dit verwijst naar de voetnoot bij dit vers onderaan de pagina. Daar zien we een opmerking staan. Van deze opmerking heb ik scan gemaakt, en deze ziet u in het plaatje hieronder. Het gaat om de tekst met de witte achtergrond.

In de grijze balk erboven heb ik zeven nummers gezet om e.e.a. goed te kunnen uitleggen. Bij nummer 1 geeft de BHS aan dat het om vers 8 gaat, en wel om de plaats waar in de tekst een a is aangegeven. Bij nummer 2 lezen *mlt Mss Edd* dat staat voor: ‘veel edities van Hebreeuwse manuscripten’. Nummer 3, *hic interv* is weer te geven als ‘hier tussenruimte’. Bij nummer 4 staat *frt ins c*, dat betekent ‘misschien voeg in als’. Dan volgen bij nummer 5 een aantal tekstgetuigen namelijk de Samaritaanse Pentateuch, de Septuaginta, de Peshitta en de Vulgaat. Bij nummer 6 staat aangegeven om welke toevoeging het zou gaan, namelijk: *נִלְכָּה הַשָּׂדֵה* dat we kunnen vertalen als: ‘Laten wij het veld ingaan’. Bij nummer 7 zien we *cf* dat staat voor ‘vergelijk’ gevolgd door de afkorting van de Hebreeuwse manuscripten van de Cairo Geniza. J J I I is het betreffend fragment uit één van de vele lezingen van deze manuscripten. Samengevat geeft deze voetnoot dus aan: *vele edities van de Hebreeuwse manuscripten hebben hier een tussenruimte; wellicht moeten we invoegen, net als de Samaritaanse Pentateuch, de Septuaginta, de Peshitta en de Vulgaat, ‘laten wij het veld ingaan’, vergelijk fragment J J I I uit de Hebreeuwse manuscripten van de Cairo Geniza.*

Exegese Oude Testament

Genesis 4:8, tekstkritiek ... vervolg

Samaritaanse Pentateuch

ויאמר קין אל הבל אחיו נלכה השדה ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל
הבל אחיו ויהרגהו

De vertaling van de Samaritaanse Pentateuch luidt: *En Kain zei tot zijn broer Abel: 'Laten wij het veld ingaan'. En het geschiedde toen zij in het veld waren, dat Kain tegen zijn broer Abel opstond, en hem doodde.*

Overige tekstgetuigen

De toevoeging bij dit vers wordt door belangrijke tekstgetuigen ondersteund, namelijk de Samaritaanse Pentateuch, de Septuaginta, de Peshitta en de Vulgaat. Er vanuit gaande dat de Qumran geschriften over dit vers op het moment van het verschijnen van de BHS nog niet bekend waren, kunnen we stellen dat de Masoretische Tekst hier blijkbaar een uitzondering vormt.

Oudste lezing

De Samaritaanse Pentateuch en de Septuaginta hebben elkaar niet beïnvloedt, dit pleit voor de variant. Daarbij zijn deze twee tekstgetuigen ontstaan voor de Masoretische Tekst. Er vindt echter wel een toevoeging plaats, wat weer zou pleiten in het voordeel van de Masoretische Tekst.

Mocht er een overschrijffout in de Masoretische Tekst geweest zijn, dan valt mij op dat de toevoeging גִּלְכָּה bestaat uit 8 consonanten, terwijl een regel uit de Codes Leningradensis bestaat uit minimaal het dubbele aantal consonanten. De aanname dat men bij het overschrijven van de Masoretische Tekst een regel heeft over geslagen, lijkt minder waarschijnlijk. In de scan hierboven ziet u Genesis 4:8 uit de Codex Leningradensis en het pijltje links geeft aan waar dan de toevoeging zou moeten staan.

Codex Leningradensis

Men zou de toevoeging van de Samaritaanse Pentateuch en de Septuaginta kunnen verklaren als een logisch gevolg van de tekst zelf. ויאמר קין אל הבל אחיו betekent: *Kain zei tot zijn broer*, maar wat Kain gezegd zou hebben volgt niet. Een tekstfout, die de Samaritaanse Pentateuch en de Septuaginta wellicht hebben willen corrigeren.⁵ Omdat het een lastige afweging is, en er onvoldoende bewijs is, stel ik me op het standpunt dat hier geen dwingende redenen zijn om af te wijken van de Masoretische Tekst.

⁵ Claus Westermann, *Biblischer Kommentar Altes Testament, Genesis Band I/1*, Neukirchen 1976, Pagina 411

Exegese Oude Testament

Bijlage: een deel uit Genesis 3 en 4 uit Codex Leningradensis

